

Neshto lyskavo-zhylto se pokazvashe ot pjasyka do krakata mu. Razrovi s prysti vlazhnija chakyl i izmykna do polovinata izhabeno molivche, koeto sigurno beshe izgubil Herceg mladshi, pishejki dnevnika si. Ogleda se naokolo i sled kratko tyrsene shtastieto mu se usmihna: sred otpadycite nameri kys zhytlenikava hartija, verojatno ostatyk ot njakoja kesija; izgadi ja na koljanoto si i napisa s pechatni bukvi: "NIKO N. HERCEG, TELEVISIONEN REPORTJOR. 11000 BELGRAD. BULEVARD DZHON KENEDI 452/16 ETAZH." Rycete mu trepereha, dokato pisheshe s zhelanie da ostavi njakakva sleda ot sebe si: "NE ZNAM KAK DA SE VYRNA OT 1947 G. MOLJA BYRZA POMOSHT! SVETI ANDRIJA (KRAJ DUBROVNIK), 7 AVGUST 1947 G." Sled kato razmisli malko, zacherkna "NE ZNAM KAK DA SE VYRNA OT 1947 G. MOLJA BYRZA POMOSHT!", kato ostavi samo dvata adresa: onzi ot vchera i tozi ot 1947 g. Izpravi se i trygna prez plazha kym kyshtite, vslushvajki se kak tupa raztrevozhenoto mu syrce. Ako imashe malko kysmet, shteshe da nameri poshtenska kutija; po takiva mesta trjabva da ima chervena kutija (po-kysno poshtenskite kutii stanaha zhyhti). Da ostavi sleda, kakvato i da e, tyj kato snimkite sa prysnati iz etera i vremeto i koj znae dali horata shte uspejat njakoga otново da gi syberat; pisanoto slovo vse oshte e naj-nadezhdno... Mina pokraj tri polurazrusheni postrojki i se sprja pred chetvyrta, obitavana. Njakakyv chovek, obrasyl v ednosedmichna brada, chisteshe stara bojna pushka, kleknal do stenata. Mycheshe se da pozagrubi iziskaniya si tv-akcent, kojto mozheshe da go izdade, i go popita kyde ima kutija za pisma. Chovekyt mylcheshkom mu pokaza blizkata kyshta i prodylzhi da smazva oryzhieto si. Dejstvitelno, ochukanata chervena kutija se namirashe pet metra po-natatyk. Sgyna poslanieto si i go spusna v procepa. Vse pak napravi neshto! Ne mnogo, no ne se podade na panikata, ne ostana napyлно

bezpomoshten - beshe si oshte starijat lisuger N. H., na kogoto shtastieto tolkova pyti se usmihvashe na takiva mesta, kydeto drugite otdavna bjaha vdignali ryce ot vsichko.

Ne mozheshe pytjom da ne zabezhi i tvyrde krasivite amfori, naredeni kato cepenici zad njakakyv obor. Ot edna schupena amfora nechie magare spokojno jadeshe zob. Usmihna se tyzhno: vyv vremeto, v koeto se beshe izgubil, se cenjat samo novite neshta! Treskata po antikite shte zavladee sveta mnogo po-kysno...

Sled kato svyrshi tova, koeto trjabvashe da svyrshi, se porazhodi po plazha, kato vlacheshe kraka po sitnija cveten chakyl. Minavashe kraj otdelni grupichki kypeshti se, koito, sydejki po vsichko, letuvaha za pryv pyt v zhivota si, kakto i bivshija mu klas. Uchudi se mnogo na banskite im kostjumi - na tova revju na celomydrieto! U zhenite bjaha celi, dokato po-vyvrastnite myzhe se kypeha po dylgi dolni gashteta. Ne zabeljaza nito edin platnen shezlong, nito chadyr, nito naduvaem djushek. Vmesto tova, decata i po-vyvrastnite, neumeeshti da pluvat, se zadyrzhaha na povyrhnostta s naduti, koj znae kolko pyti lepeni, avtomobilni gumi, a edno momche dori s pomoshtta na dve prodylgovati konservni kutii, prevyrzani s kanap okolo krysta.

Za mig se sprja nad njakakva gyrbava starica, kojato razduhvashe ogyn ot lozovi koreni i vyrshinak. Kogato se razpali, tja umelo postavi vyrhu dva kamyka pochernjalo dzhezve za kafe. Dimyt i izgorjaloto kafe imaha prijatna mirizma, kojato gydelichkashe nozdrite mu. Staricata mnogo mu napomnjashe na Hajrija Pita. Zabeljaza go, che gleda v kafeto, koeto vreshe:

- Ishkash li chashka, shine? - vdigna kym nego malkite si, dobri ochichki.

- Iskam... - kaza toj, smuten ot dobrotata j.

Klechaha nad ogynja, chakajki starata zhena da razdeli pjanata na svarenoto kafe.

- Otkyde shi, shine? - popita go tja. Rycete j srychno boraveha s dve razlichni ochukani kafeni chashki.

- Ne znam!

- Neka, neka... - kaza tja, bez izobshito da slusha. - SHTe dade Allah, vshichko shte she naredi...

Kafeto beshe goreshto, no njamashe vkusyt, na kojto beshe priviknal. Tova beshe javno njakakva smes ot echemik i cikorija, kojato v detstvoto mu narichaha "divka". No po onova vreme toj oshte ne pieshe kafe, taka che nepoznatijat vkus go svari nepodgotven. Ne prilichashe na vkusa na turskoto kafe, nito na gryckoto kafe, koeto beshe syrbal v malkite atinski kafeneta, nito beshe podobno na espresoto ot lyskavite syskashti avtomati "Gadzha", nito na presitenoto "kapuchino" vyv "Florian" na ploshtad "Sveti Marko" vyv Venecija, nito na nes-kafeto, s koeto se troveshe po redakciite - prosto tova beshe vyzkiselijat vkus na korichkata na pregorjal hljab. Vse pak beshe blagodaren na staricata, kojato nepreodolimo mu napomnjash na negovata vtora majka Hajrija. I taka, kleknal do ogynja, kojto tleeshe, kolkoto poveche se zaglezhdashe v licata okolo sebe si, te mu se struvaha vse po-poznati, sjakash se budeshe ot dylgogodishna amnezija, i s vcepeneni ustni se opitvashe da izgovori imenata na svoite blizki! Vsyshtnost tezi hora napomnjaha na duhove ot mladostta mu. Osobeno edin ot tjah, njakakyv petdesetgodishen myzh, na vid zdravenjak, kojto ne prestavashe da chete, vdigajki ot vreme na vreme edrata si, ostrigana nula nomer glava, sjakash da se sysredotochi i da si spomni neshto. Mozheshe da se zakylne, che tova e Zamora (narechen taka na slavnija vratar), kojto s godini sedeshe na edna i syshta pejka kraj basejna v Golemija park i syshto taka, kakto i tuk, na plazha, cheteshe chudnovatite si knigi. Tova bjaha

mekici, v koito pisheshe kak da uspeesh v zhivota i da stanesh silen, a sred tjah imashe i nauchni trudove za razhdaneto na golemite svetovni kapitali ("Proizhod na parite", biografijata na Ford i "Petrolnata vojna"), broshuri za hipnoza, za cherna magija i za kosmicheski teorii... Zamora s chasove sedeshe kraj ribnika i hraneshe s trohi ot hljab pet cherveni ribki, koito vsichki v grada stranno zashto narichaha zlatni. Beshe blagoroden chovek. Praveshe se, che ne zabeljazva, che decata se zanasjat s nego. Kato star esperantist vjarvashe po svoja tih, postojanen nachin v bydeshteto na obshtija ezik na vsichki hora po planetata. Sedeshe vinagi na edna i syshta pejka v parka i propovjadvashe na vsichki, koito iskaha da go slushat za SVETOVNIJA ezik, podoben na onzi, kojto njakoga v drevnostta sa govorili vsichki narodi po sveta, predi da go udarjat na zulumi i da se opitat da postrojat Vavilonskata kula, s kojato iskali da stignat nebeto. Istinski bednjak beshe tozi Zamora, no uporito vjarvashe v bydeshteto na vseobshtoto bratstvo i v denja, kogato vsichki hora, blagodarenie na esperanto, shte se razbirat pomezhdu si bez zatrudnenija.

"Sarajevo estas urbo surinterkruçiĝo de orientaj vojoj inter Oriento kaj Okcidento... - govoreshe na nasybralite se dechurliga, gledajki v Herceg, v chiito ochi odkrivasho sjanka na nedoverie. - Nia urbo estas ĉirkaŭita per montoj kaj ni vivas kvazaŭ sur fundo de ia kaldrono..."*.

Slushaha chudnovatite dumi na svetovnija ezik na Zamora, dvoumejki se dali da mu se podigravat ili naistina da povjarvat v tazi prikazka.

* Sarajevo e grad na krystopytja na orientalskite pytishta mezhdou Iztoka i Zapada. Gradyt ni e obkryzhen s planini i zhiveem sjakash na dynoto na njakakyv kladenec - b. a.

- Popej ni, Zamora, popej! - vikaha i piskaha i toj dejstvitelno pochvashe da pee, ne odkrivajki nishto chudno v tova. Peeshe falshivo, syskajki kato pujak prez nosa si, kato syvsem zagubvashe dyh, a momchetata vreshtjaha ot udovolstvie, che sa uspeli da podmamjat tozi tolkova celomydren vyzrasten chovek sys sini kato na kyrmache ochi. Peeshe unesen:

"Esperanto, Esperanto,
Kiel ond', kiel ond',
Sonu pri ĝi kanto,
Sonu pri ĝi kanto,
Tra la mond', tra la mond'..."* .

Kestenite cyftjaha.

Herceg se pitashe otkyde se e vzel toj tuk, na plazha, dokato ne se seti, che Zamora chesto pridruzhashe saraevskite deca prez vreme na letuvaneto im, tyj kato beshe bez rabota i ot rajona go naznachavaha za pomoshtnik-domakin ili za neshto s podobna titla, za da byde podryka na personala ot pochivnija dom, ako se nalozheshe. Taka, okichen s mnozhestvo razlichni znachki po kasketa (znachkite prilichaha na roj metalni pcheli, kacnali na negovata dobra glava, za da si pochinat malko), mykneshe produkti v lagera, cepeshe dyrva za kuhnjata i beleshe kartofi, a vsjaka sutrin otivashe da prieme poshtata, otrabotvajki bednjashkoto si letuvane, shtastliv i dovolen, che vse pak mu ostava dosta vreme za chetene i "fizkultura". Na Zamorinija kasket-kolekcija se namiraha i istinski rjadkosti, kakvito bjaha zlatnata znachka ot Vsesokolskija sybor v Praga prez 1939 g. i onazi ot Svetovnoto izlozhenie v Parizh prez 1900 g., znachki na Dobrovolnite kryvodariteli i mnogobrojni emblemi na udarnika.

* Esperanto, kato vylna se nosi pesenta za nego po celija svjat - b. a.

Na Herceg veche beshe jasno: tezi hora ha plazha ne sluchajno prilichaha na naj-dobre poznatite mu sygrazhdani; njakoi ot tjah bjaha izprateni ot rajona zaedno s detskija konvoj.

Kak ne me poznavat? Zashto me izbjagvat?

Trjabvaha mu njakolko minuti, za da se doseti na kakvo se dylzhi nedorazumenieto: te nikoga ne go bjaha vizhdali kato zrjal chovek na trijset i sedem godini, kakto ne sa mozheli da vidjat i hotelskija kompleks "Mimoza", kojto shteshe da byde postroen tochno na tova mjasto dve desetiletija po-kysno: mini-golf, tereni za tenis, ezda, basketbol, jahting, otkrito kazino (pyrvo po roda si po adriaticeskoto krajbrezhie), nakraja: plazh samo za gostite na hotel "Mimoza", na kojto pazachite ne biha gi pusnali, pyk i da mineha pokraj tjah, syvsem jasno e, che ne biha imali tolkova pari, za da platjat chadyrite i zadylzhitelnite shezlongi i kyrpi, chijato cena beshe pochtu ravna na togavashnite im mizerni pensii.